

Lukáts János

A kert

Ádám napkelte óta dolgozott, csatornát ásott a sivatagban. Estére a csatornából kiszáradt a víz, Ádám hazaindult. Asszonya a szőlőlugasban fogadta, mellén éppen elaludt a gyermek, ezért halkán súgta Ádámnak: – Kerestek. – Ki? – kérdezte Ádám kíváncsi szeme. – Hát ő! – válaszolta az asszony felemelt szemöldöke. A férfi bólintott, megmosta arcát és kezét, aztán elindult. Forró szél süvöltött a sivatag felől, Ádám csak lépegetett az ösvényen.

A nagy tölgyfa előtt megállt, derengő félhomály volt és némaság, ide már nem merte a szél követni. A tölgyfa – tölgyfa volt, de mintha más is lett volna, nemcsak tölgyfa. Ádám nem tudta, maradjon-e állva, telepedjen egy fűcsomóra, vagy boruljon a porba.

– Kiszáradt a patakod, Ádám – talán elhangzott valamilyen szózat, talán a tölgy levelei susogták ezt a szikár tényt, talán Ádám a lelke mélyén hallotta a tölgyfa üzenetét.

– Kiszáradt – felelte-gondolta Ádám, és sóhajtott hozzá nyomatékul.

– Elemészt a sivatag, Ádám – hangzott a komor mondat, Ádám válasza egy újabb sóhajlás volt.

– Egy kertet kerítettem el neked – szólt a tölgyfa, levelei most reszketni és hajladozni kezdtek, mint egy arc redői. Ádám a porba hullott.

– Figyelj rám, Ádám! – Ádám térden maradt, de a sarkára ült, és szemét a tölgyfára emelte. – Az a kert elveszett. Számodra el... és a többiek számára is. Megbocsátom, amit tettél, de el nem felejtem. És... kert nélkül nem élhet meg az ember. Én neked most egy másik kertet adok, – neked, mindenkinek. Magad kertje lesz ez, kisebb, mint az a kert volt. Egyszerű kert lesz, egy embernek való, egy emberpárnak, egy családnak, egy nemzetségnek, ahogy majd magad alakítod a sorsodat. A szemem rajta lesz a kerteden, de megmunkálni és megóvni magadnak kell...

Ádám talpra ugrott, szólni akart örömről és aggodalomról, köszönetről és szemrehányásról, nemzetségről és elmúlásról, a kiszáradó csatornáról és a burjánzó vadonról... Szólni arról, aki elvette azt a kertet, aki adta ezt a kertet... – aztán Ádám visszaereszkedett a lába két sarkára, és szája néma maradt.

– Nem azért lettél, hogy elpusztuljál – szólt a tölgyfa –, nem azért, hogy elheverjél a fűgefa alatt, és az Unalom nevű ördögfiúval töltsd az idődet. – Ádám fészkelődni kezdett.

– Légy ura a magad kertjének, dolgozz meg érte, hullasd verejtékedet, ismerd meg a munka terhét és örömét. Ne légy a kerted kirablója, és ne légy rabszolgája. Naponta lás-

sam a kerteden, hogy dolgoztál benne, és naponta lássad, hogy a kerted megajándékoz valamivel. – Ádámban valami különös nyugalom kezdett mozgolódni, amelyben vegyesen volt félelem és büszkeség.

– A kerted – folytatta zúgását-suttogását a tölgyfa – nem lesz kicsiny, de nem lesz végtelen. Elméd és karod erejéhez szabtam. Lesz határa, kerítsd be, gazda, a kertedet. Ne lépd át kerted határát gonosz szándékkal, de ne engedd, hogy más a te kerted határát gonosz szándékkal átlépje.

– Hát vannak, Uram – már így nevezte Ádám a tölgyfát –, más emberek, más nemzetségek is? Gondos gazdák, sanda tolvajok...?

– Sok olyan van a világon, amit te nem tudsz még, Ádám. Egyre többet fogsz megismerni a világból, de minden megismert mögött száz ismeretlen bújik meg. Ne csüggedj, a kert sok mindenre megtanít, ha akarsz tanulni tőle. A kerted fái ismerni fognak, és állatai köszönteni fognak. Ismerd meg te is őket, köszöntsd te is őket. Bánj velük kíméletesen, de vedd el magadnak és a tiednek, amit elébed hoznak, és amit a lábad elé tesznek. Vedd gyümölcsüket és tejüket, vedd prémjüket, és vedd – igen – a húszakat is. Sose pusztítsd kerted lakóit, de kíméletesen tedd, ha az életüket veszed el. Azt is neked hozzák, azt is elébed teszik. Az uruk vagy, és ők ezt tudják. Tudd hát, te is, Ádám... Értelmes lénynek, aki csak te vagy, ez felelősség, ami olyasmi, mint a büntudat. Ültess mást a letépett gyümölcs helyett, nevelj mást a megölt jószág helyett, és büntudatod csillapodni fog.

Ádám borzongott, mintha a szél megint betört volna a sivatag felől, és mintha szemébe szórta volna az égető homokot. Megeredtek Ádám könnyei, de lehet, hogy a könnyeket csak ráfogta a fürgetegre, a sivatagra.

– Süss kenyeret a búzából, majd megtanulod a magad éhségén és magad eszén, hogyan tedd. Készíts az akácból ásónyalet, és forgasd meg a földet, hosszú botoddal üsd le e fáról a diót, faragj lábat az asztalodnak, és arra tedd a táladat, ne a földről egyél, mint az állat, vagy öledből, mint a bamba szolga. Te gazda vagy, ura légy kertednek... És ura magadnak...! – A tölgyfa elnémult, aztán apró bólogatásba kezdtek a levelek, néhány érett makk is megkoppant a földön, és Ádám lábaihoz gurult.

– Nézd meg ezt a makkot, a diót, lásd meg benne, miként szerkesztődik a világ, és hogy az egyszerű miként rejti magába a végtelenség titkát és törvényét. Vedd kezedbe a vizet, ha tudod, fürdesd meg benne arcodat, ha megfáradtál a munkában. Adj inni növényeidnek, önts tálba kutyádnak, a húséges társnak, patakod hátára tedd csónakodat, majd ő elhord az Eufráteszig, az Iszterig, vagy amelyik folyó vidékére vet a végzet.

– Hagyd meg itt kertemet, ahol most nő, tölgyfa. Itt jó nekem... – Ádám fölállt, kiállt kertjéért, amely már volt, amely az övé volt, és amelyet most – lám – távolra akartak hurcolni tőle, vele együtt vagy nélküle. Reszketett a lába, kiszáradt a torka, de azért állva maradt. Egészen sötét lett közben a világ, a nap eltávozott a sivatag fölött, helyét hunyorgó csillagnép vette át, a tölgy méltóságteljesen hordozta lombját.

– Amit mondtam a világról és a kertekről, ez már talán a holnap műve. De még ma el kell kezdeni, Ádám. A világ és a kertek bennünk élnek, mi pedig a világban és a kertekben, te – látom – most tétovázol. Te most itt félsz és örülsz, borzongsz és berzenkedsz, ahogy... ahogy *abban* a kertben is tetted. De te leszel, Ádám, aki majd elmondod másoknak, a többi Ádámnak, hogy miről esett itt szó ma közöttünk, hogy mit hallottál ma itt, a tölgy

előtt töprengve. Elmondod vagy, ha félsz – mert gyakran gyáva vagy, Ádám – ha félsz, megmutatod saját példáddal, miként kell bánni a kertekkel, a kerteddel, és a többieknek a maguk kertjével. És ha megmutatod nekik a munka terhét és örömét, a kert lakóinak összetartozását – mert gyakran bátor vagy mindezek megmutatására, Ádám – figyelni fog rád a többi új kertbirtokos. Előbb kinevetnek, aztán csendben megpróbálják maguk kertjében mindezt, amit tőled láttak. És akkor nem dolgoztál hiába, nem éltél hiába... De minek szólunk a távoli jövőről, amikor a kerted már nem a te kerted lesz, hanem fiaidé és nemzetségedé. Rád pedig talán egy tisztos agg almafa fog emlékezni csak, amely esztendőnként talán, ha két vagy három gyümölcsöt hullat a fűre.

– Almafa, Uram...? – Ádám mintha még akart volna valamit mondani, de bizony elfúlt a hangja, a tölgyön pedig mintha hirtelen valami hideg fuvallat borzongott volna keresztül.

– Igen, Ádám, lesz almafa a te kertedben is – hangzott a szó a tölgyről, a csillagjegyes éjszakából, vagy talán Ádám bizakodó elméjéből. – Almafa nélkül nincs kert, Ádám. Az almafa ott fog nőni a kerted közepén, ártalmatlan, áldott almafa lesz, amelyről annyi gyümölcsöt kapsz, amennyi elég lesz neked és fiaid táplálására is. Sem örök életet, sem mindentudást nem téphetsz róla, és nem haraphatsz belőle, mert csak alma lesz, ízes gyümölcs, a gazda kedvére való, fáradságoszlátó és örömszerző alma. – Hallgatott a tölgyfa és hallgatott Ádám. Olyan sok volt még a kérdeznivaló, hogy most már csak hallgatni lehetett. Azért egyet, egy kiáltásforma kérdést még megkockáztatott a hol gyáva, hol bátor Ádám: – Uram, és kígyó... kígyó lesz-e a kertben. Az én kertemben. – Sokáig várt a válaszra Ádám, egy tölgyfát talán nem is szabadna ilyen kérdésekkel háborgatni. Talán nem... vagy talán nagyon is fontos tudni ezt...?

– Lesz, Ádám, kígyó. Tégy róla, hogy ne árthasson. Ha kutyád talál rá, megfojtja, ha te lépnél rá, emeld fel a nyakánál, és hajtsd át kerted határán, ki a sivatagba, be a folyóba. Kis kígyó lesz, sikló, gyík, a kerthez kisebbdedt, ártatlan jószág.

– De, ha mégis...

– Egy lesz, egy méretes vízisikló, de azt az országúton el fogja gázolni egy teherautó, Ádám, ez még nagyon soká lesz. Te ezt még nem érted...